

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6970185>

***До питання формування професійної компетентності викладача
технічного ЗВО***

*Шляхова М. А., аспірантка,
науковий керівник – Дмитренко Є. В., канд. філол. наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Професія викладача завжди привертала увагу дослідників, проблеми ж формування професійної компетентності в постійно оновлюваному техногенному соціумі заслуговує на особливу увагу. У своїй публікації, не претендуючи на абсолютну наукову новизну, ставимо за мету спроектувати відомі судження психологів-педагогів на актуальну реалізацію професійного потенціалу та виділити специфічні аспекти формування відповідної компетентності в межах технічного ЗВО.

Виходимо із широкого розуміння професійної компетентності як базової характеристики діяльності спеціаліста, яка поєднує як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти й має такі суттєві ознаки, як мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності та критичність мислення.

Як відомо, професія викладача належить до комунікаційного типу «Людина – Людина». Цей тип професій, окрім уже зазначених загальних ознак, має відзначатися такими людськими якостями, як стійко добрим самопочуттям під час роботи з людьми, потребою в спілкуванні, здатністю подумки ставити себе на місце іншої людини, швидко розуміти наміри, бажання, настрої інших людей, швидко розбиратися у взаєминах людей, добре пам'ятати особисті якості одночасно багатьох різних людей тощо (наводимо за Є. О. Климовим). Відтак, представнику цієї професійної схеми зазвичай властиві уміння керувати, учити, виховувати, слухати й дослухатися; широкий кругозір; мовна культура; спостережливість, уміння або здатність подумки представляти, моделювати внутрішній світ іншої людини, «не приписуючи їй свій власний або інший, знайомий із досвіду»; «проектувальний підхід до людини», заснований на впевненості в завжди можливіму вдосконаленні людини»; здатність співпереживати; розв'язувати нестандартні ситуації; високий ступінь саморегуляції.

Зауважмо: названі особистісні якості, що безумовно є чинниками й водночас базою для професійної реалізації викладача, носять внутрішній, «інтегрований» і великою мірою природньо властивий людині характер.

Разом з тим спостерігаємо наразі ситуацію, коли викладач сам одночасно має бути «учнем»: швидко засвоювати як нові предметні знання, так і новітні освітні технології. Одним з прикладів може бути нещодавно пережита світовою спільнотою пандемія, під час якої практично кожний освітянин змушений був швидко опанувати організацію процесу навчання дистанційно із використанням нових платформ, застосунків чи додатків. Наступним кроком у реалізації цих навичок для українців стала потреба забезпечувати навчальний процес в умовах військового стану.

У цьому контексті набувають значення такі чинники, як гнучкість мислення, ситуативна адаптація, активна соціальна позиція й готовність до діалогу, самоосвіта та самонавчання, медіальна комунікабельність (швидке долання дискомфорту від дистанційованого контактування зі студентами через сучасні медіазасоби).

Із цього випливає, що вимоги до професійних навичок викладача постійно змінюються, і за сприятливих обставин (маємо на увазі мирний час) до самоосвіти обов'язково має додаватися можливість розширення власного досвіду через комунікацію із колегами та спеціалістами дотичних сфер через, наприклад, методичні семінари, конференції, вебінари, стажування тощо не тільки щодо предметів, що викладаються, але й щодо майстерності викладання.

До того ж надзвичайно важливим щодо формування викладацької компетентності саме у вищій школі є той факт, що викладач є одночасно ученим-дослідником. Наукова ж комунікація у свою чергу, вважаємо, є потужним чинником як щодо формування обсягу спеціальних знань, так і щодо поглиблення професійної компетентності в цілому.

З огляду на зазначене, акцентуємо, що в технічному ЗВО викладач має фактично поєднувати у своїй діяльності дві сфери – технічну й гуманітарну, що традиційно вважаються різноспрямованими та важко поєднуваними в межах інтелекту однієї людини. І як раз здатність гнучко мислити, на нашу думку, тут має відіграти значиму роль. Звідси, можемо говорити про синтезовану професійно-педагогічну компетентність викладачів технічної сфери.

У висновку маємо зазначити, що ефективність викладання, а значить і міра забезпечення освітнього стандарту і для ЗВО, і для його випускників безпосередньо пов'язані та залежать від синтезованої професійної компетентності кожного викладача, який здатен поєднувати у своїй особі ерудованого інтелектуала, фахівця-техніка, грамотного комунікабельного педагога та досвідченого ученого із активною професійною та соціальною позицією.